

Vergaderjaar 2004–2005

27 925

Bestrijding internationaal terrorisme

B

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 10 mei 2005

Betreft: inzet Nederlandse speciale eenheden in operatie Enduring Freedom en inzet van F-16 gevechtsvliegtuigen voor ISAF uw brieven van 25 februari 2005.

De vaste commissies voor Defensie¹, voor Buitenlandse Zaken² en voor Ontwikkelingssamenwerking³ hebben op 25 april 2005 een brief gezonden aan de ministers van Defensie en van Buitenlandse Zaken en de minister voor Ontwikkelingssamenwerking inzake de inzet Nederlandse speciale eenheden in operatie Enduring Freedom en inzet van F-16 gevechtsvliegtuigen voor ISAF uw brieven van 25 februari 2005.

De minister van Defensie heeft daarop bij brief van 9 mei 2005 geantwoord.

De commissie brengt hierbij verslag uit van het aldus gevoerde schriftelijke overleg.

De voorzitter van de commissie voor Defensie,
Hoekzema

De voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Gennip

De voorzitter van de commissie voor Ontwikkelingssamenwerking,
Rabbinge

De griffier voor dit verslag,
Van Dooren

¹ Samenstelling: Van Gennip (CDA), Wage-
makers (CDA), Pormes (GL), Hoekzema (VVD)
(voorzitter), Hamel (PvdA), Van Middelkoop
(CU), De Graaf (VVD), Middel (PvdA), Kox (SP),
Russell (CDA) en Engels (D66).

² Samenstelling: Van Gennip (CDA) (voorzit-
ter), Schuyer (D66), Dees (VVD) (plv. voor-
zitter), Van der Linden (CDA), Rosenthal (VVD),
Van Thijn (PvdA), Pormes (GL), Middel (PvdA),
Van Middelkoop (CU), Kox (SP) en Russell
(CDA).

³ Samenstelling: Van Gennip (CDA), Luijten
(VVD), Rabbinge (PvdA) (voorzitter), Pormes
(GL), De Graaf (VVD), Van Middelkoop (CU),
Meulenbelt (SP), Klink (CDA), Sylvester
(PvdA), Schouw (D66), Franken (CDA) (plv.
voorzitter).

BRIEF AAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Den Haag, 25 april 2005

De vaste commissies voor Defensie, voor Buitenlandse Zaken en voor Ontwikkelingssamenwerking van de Eerste Kamer hebben kennisgenomen van de besluitvorming omtrent de inzet van Nederlandse speciale eenheden in de operatie Enduring Freedom en de inzet van F-16 gevechtsvliegtuigen voor ISAF (zoals gedrukt onder kamerstuknummers 27 925, 159 en 160) en de gedachtewisseling hieromtrent in de Tweede Kamer. Enkele fracties hebben behoefte hierover nog enkele vragen te stellen. Gaarne ontvangen de commissies de antwoorden vóór het beleidsdebat over de Defensiebegroting en de NAVO dat voorzien is op 10 mei 2005.

M.b.t. kamerstuk TK 27 925, nr. 159

De fractie van de SP wenst, mede namens de fractie van GroenLinks, de volgende vragen te stellen:

De brief meldt dat de regering besloten heeft om op verzoek van de regering van de Verenigde Staten ongeveer 165 militairen van het Korps Commandotroepen en het Korps Mariniers en ongeveer 85 militairen van het helikopterdetachement in te zetten ten behoeve van de Operatie Enduring Freedom in Afghanistan.

Operatie Enduring Freedom is een door de Verenigde Staten geleide coalitie, waartoe besloten werd na de terroristische aanval op het Wereldhandelscentrum en het Pentagon op 11 september 2001. In de brief wordt gesteld dat *deze operatie van onverminderd groot belang is in de strijd tegen het internationale terrorisme*. Hoe verhoudt zich die bewering met de constatering van een delegatie van de parlementaire assemblee van de NAVO die samen met SACEUR generaal James Jones van 20–22 maart jl. Afghanistan bezocht en sprak met o. a. president Hamid Karzai, verschillende Afghaanse ministers en vertegenwoordigers van de NAVO, de Europese Unie en de Verenigde Naties: «*According to president Karzai and NATO commanders, the Taliban has been reduced to a nuisance and is no longer capable of seriously threatening the stability of the country?*» (bron: website NATO PA).

Indien de Taliban gereduceerd zijn tot een «*nuisance*», is het dan nog juist om operatie Enduring Freedom in Afghanistan «van onverminderd groot belang» te noemen? En wanneer zal dat dan niet meer het geval zijn? Als de laatste Taliban-strijder gevangen genomen of gedood is? Met andere woorden: tot hoe lang en onder welke condities vindt de Nederlandse regering dat het Amerikaanse beroep op het recht tot zelfverdediging het rechtvaardigt om militair geweld in te zetten in Afghanistan? Wanneer eindigt volgens de Nederlandse regering dit recht op zelfverdediging op buitenlandse bodem? Welke criteria worden daarvoor gehanteerd? De voormelde brief zegt dat de operatie Enduring Freedom bovendien *onmisbaar is bij het streven van de internationale gemeenschap om de stabiliteit van Afghanistan te bevorderen*. In hoeverre verhoudt die doelstelling zich met het recht op zelfverdediging, zoals dat door de Amerikaanse regering na 11 september 2001 ingeroepen is? De brief meldt dat de veiligheidssituatie in veel van de provincies waar de operatie Enduring Freedom actief is, nog steeds slecht is. Het stabiliseringsproces in de Pashtun-gebieden van Afghanistan wordt, zo schrijft de regering, nog steeds verstoord door de Taliban, het Al Qa'ida-netwerk en de Herb-i-Islami. Daarentegen meldt de hiervoor aangehaalde missie van NATO PA: «*The Taliban is best characterized as a spent force of 1000–2000 incapable of mounting coordinated attacks*». Hoe

verklaart de regering dit verschil in duiding van de situatie?
De brief meldt verder dat de stabiliteit in Afghanistan bedreigd wordt door de interne strijd van lokale machthebbers en de criminaliteit, vooral in relatie tot drugshandel. In hoeverre vindt de regering dat de operatie Enduring Freedom militaire strijd van de door Amerika geleide (en straks door Nederland feitelijk ondersteunde) coalitie tegen lokale machthebbers en drugscriminelen toestaat? Verdraagt, zo vragen wij de regering, militaire strijd tegen Afghaanse drugscriminelen van wie op geen enkele wijze aannemelijk te maken lijkt dat zij betrokken waren bij de terroristische aanval op de Verenigde Staten in 2001, zich met het beroep op zelfverdediging in het Handvest van de Verenigde Naties? En vindt de Nederlandse regering het toelaatbaar dat Nederlandse militairen gewapenderhand gaan strijden tegen drugscriminelen in Afghanistan, met een beroep op het recht tot zelfverdediging?

De regering van de Verenigde Staten blijkt zich in haar militaire optreden in Afghanistan niet altijd te houden aan internationale conventies. Recent beschreef Human Rights Watch het volgende: «*U.S. and coalition forces active in Afghanistan under Operation Enduring Freedom since November 2001, continue to arbitrarily detain civilians, use excessive force during arrests of non-combatants, and mistreat detainees.*» (bron: web site HRW). Eerder deze maand schreef de Washington Post over dood door marteling van Afghaanse gevangenen in een geheime CIA-gevangenis ten noorden van Kaboel. De gevangenhouding van Afghaanse gevangenen in Guantanamo Bay is strijdig met internationale conventies en door minister Bot ook al enkele keren bekritiseerd tijdens gesprekken met de Amerikaanse regering.

Hoe legitimeert de regering het dat desondanks nu samengewerkt gaat worden met het Amerikaanse leger in Afghanistan? Indien de Verenigde Staten later veroordeeld zullen worden wegens schending van internationale conventies, in hoeverre kan de Nederlandse regering dan als medeplichtig worden beschouwd? En in hoeverre lopen Nederlandse militairen het gevaar dat zij, door mee te werken in de Amerikaanse militaire operaties in Afghanistan, te eniger tijd daarvoor aangeklaagd worden voor enig gerecht?

Op welke wijze denkt de regering het parlement te informeren indien Nederlandse militairen in Afghanistan onverhoopt betrokken worden bij activiteiten waarbij Amerikaanse militairen internationale conventies schenden? Zijn daarover afspraken gemaakt met de Amerikaanse regering dat dergelijk optreden tot terugtrekking van de Nederlandse militairen zal (kunnen) leiden?

De brief meldt verder dat *de operatie Enduring Freedom in Afghanistan gescheiden is van de NAVO-geleide veiligheidsmacht ISAF waaraan Nederland thans deelneemt*. Hoe verhoudt die bewering zich met de stelling in hiervoor vermeld verslag van de NATO PA missie naar Afghanistan: «*NATO recently decided to merge the two operations in the near future, although no time frame has been set for this merger and many operational details remain unclear.*»? Indien dat het geval is, wanneer is dat besluit dan genomen en waarom wordt het dan niet gemeld in deze brief? En wat vormt de basis voor een dergelijke fusie van twee op zich zo verschillende operaties?

De fractie van GroenLinks heeft zich achter vorenstaande bijdrage van de SP-fractie geschaard. Zij heeft echter nog behoefte om aanvullende vragen te stellen.

De fractie van GroenLinks deelt de opvatting van de regering dat bij toepassing van artikel 97, sprake moet zijn van een plotselinge dreiging waarbij een zelfverdedigingactie nodig is. Kan de regering ons inzicht geven in deze «plotselinge dreiging»? Waaruit bestaat deze? Heeft deze

«plotseling dreiging» betrekking op de Verenigde Staten? Of kunnen we ook spreken van «plotselinge dreiging» op de andere NAVO-landen (inclusief het Koninkrijk der Nederlanden)? Is deze «plotselinge dreiging» mede ontleend aan informatie van de inlichtingendiensten?

Kan de regering ons uitleggen waarom de wettig gekozen regering van Afghanistan, de NAVO niet heeft uitgenodigd, om bijstand te verlenen bij het tegen gaan van terroristische dreiging?

Is de regering bereid gevolg te geven aan een eventueel verzoek van de Afghaanse regering «enduring freedom» te beëindigen?

Kan de regering ons uitleggen waarom bij het onderzoek naar de dood van de Indonesische mensenrechtenactivist Munir, de regering van oordeel is geen medewerking te willen verlenen aan het onderzoek van de Indonesische autoriteiten, gelet op de mogelijkheid van het opleggen en uitvoeren van de doodstraf in Indonesië voor delicten als de onderhavige? En wel bereid verdachten aan te houden in Afghanistan en die over te dragen aan de VS? Is de regering voornemens, mocht deze situatie zich voordoen, de VS garanties vragen, in voorkomende gevallen de doodstraf niet tot uitvoering te brengen?

Op welke wijze zal uitvoering worden gegeven aan artikel 3 van het EVRM, bij de uitzending van troepen naar Afghanistan?

De leden van de fractie van GroenLinks kunnen zich volledig vinden in de visie van de regering dat er voor haar besluit een zo groot mogelijke meerderheid in de Kamer kan worden gevonden. Hoe oordeelt de regering de ontstane stemverhouding in de Tweede Kamer? Is de regering van oordeel dat er sprake is van een zo groot mogelijke meerderheid? Welke meerderheid beantwoordt aan de wens van de regering te streven naar een zo groot mogelijke meerderheid?

Is de regering met de leden van de fractie van GroenLinks van mening dat bij deelname aan oorlogshandelingen van Nederlandse troepen, ook sprake moet zijn van een brede maatschappelijke draagvlak. Welke opvattingen bestaan bij de regering om het maatschappelijk draagvlak te toetsen?

Is de regering bereid hier nader onderzoek naar te doen?

M.b.t. kamerstuk TK 27 925 nr. 160

De fractie van de SP wenst de volgende vragen te stellen:

De Nederlandse regering heeft besloten F 16-gevechtsvliegtuigen ter beschikking van ISAF te stellen. Volgens de brief hierover, is het niet de bedoeling dat deze gevechtsvliegtuigen rechtstreeks in actie komen tegen de massale drugscriminaliteit (waarmee meer dan de helft van het bruto binnenlands product van Afghanistan gerelateerd is), de voornaamste destabiliseringsfactor in Afghanistan. Wel mogen de gevechtsvliegtuigen in actie komen als hun ondersteuning wordt gevraagd door ISAF-troepen of het Afghaanse leger. De brief meldt dat een van de voornaamste doelstellingen van de huidige Afghaanse regering het terugbrengen van de drugsproductie is. Betekent dit dat de kans bestaat dat Nederlandse militairen op deze wijze toch in de Afghaanse «war on drugs» betrokken zouden kunnen raken? En in hoeverre laat het mandaat van ISAF zulk optreden toe?

Volgens rapporten van de NATO PA bestaat de kans dat de komende parlementsverkiezingen leiden tot de eerste democratisch gelegitimeerde narco-staat ter wereld, doordat drugscriminelen erin slagen de door hen tewerkgestelde of gepreste bevolking op hun kandidaten te doen stemmen. Hoe groot acht de Nederlandse regering die kans? En indien dat onverhoopt het geval zal zijn, zal de Nederlandse regering dan de F-16-gevechtsvliegtuigen terugtrekken?

De griffier van de commissie voor Defensie,
Van Dooren

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 mei 2005

Vragen met betrekking tot TK 27 925 nr. 159

1. Operatie Enduring Freedom is een door de Verenigde Staten geleide coalitie, waartoe besloten werd na de terroristische aanval op het Wereldhandelscentrum en het Pentagon op 11 september 2001. In de brief van 25 februari jl. wordt gesteld dat *deze operatie van onverminderd groot belang is in de strijd tegen het internationale terrorisme*. Hoe verhoudt zich die bewering met de constatering van een delegatie van de parlementaire assemblee van de NAVO die samen met SACEUR-generaal James Jones van 20 – 22 maart jl. Afghanistan bezocht en sprak met o. a. president Hamid Karzai, verschillende Afghaanse ministers en vertegenwoordigers van de NAVO, de Europese Unie en de Verenigde Naties: *«According to president Karzai and NATO-commanders, the Taliban has been reduced to a nuisance and is no longer capable of seriously threatening the stability of the country?»* (bron: website NATO PA). Indien de Taliban gereduceerd zijn tot een *«nuisance»*, is het dan nog juist om operatie Enduring Freedom in Afghanistan *«van onverminderd groot belang»* te noemen? En wanneer zal dat dan niet meer het geval zijn? Als de laatste Taliban-strijder gevangen genomen of gedood is?

2. De brief meldt dat de veiligheidssituatie in veel van de provincies waar de operatie Enduring Freedom actief is, nog steeds slecht is. Het stabiliseringsproces in de Pashtun-gebieden van Afghanistan wordt, zo schrijft de regering, nog steeds verstoord door de Taliban, het Al Qa'ida-netwerk en de Herbi-Islami. Daarentegen meldt de hiervoor aangehaalde missie van NATO PA: *«The Taliban is best characterized as a spent force of 1000 – 2000 incapable of mounting coordinated attacks»*. Hoe verklaart de regering dit verschil in duiding van de situatie?

Het afgelopen jaar is grote vooruitgang geboekt bij de ontwikkeling van Afghanistan tot een stabiele, democratische staat. Het duidelijkste voorbeeld daarvan was het succesvolle verloop van de presidentsverkiezingen die resulteerden in het behalen van een absolute meerderheid door president Karzai. Ook op veiligheidsgebied zijn er positieve ontwikkelingen. De door de Navo geleide veiligheidsmacht ISAF assisteert de Afghaanse overheid in steeds meer gebieden bij het verbeteren van de stabiliteit en het vergroten van haar gezag. In het noord-oosten gebeurt dat sinds begin 2004, in het noorden sinds juli 2004 en in het westen zal ISAF binnen afzienbare tijd operationeel worden.

Het algemene beeld in Afghanistan is dat er door de inspanningen van de Afghaanse overheid, de Navo en de door de VS geleide operatie Enduring Freedom geen reëel perspectief meer voor de eind 2001 verdreven Taliban bestaat om opnieuw in Afghanistan aan de macht te komen. De huidige, democratisch gekozen Afghaanse regering is daarvoor te diep verankerd in de Afghaanse samenleving.

Dat neemt echter niet weg dat in vooral het zuiden en zuidoosten de Taliban, Al Qa'ida en de Hezb-i Islami Gulbuddin (HiG) nog steeds actief zijn. Genoemde groeperingen zijn al enige tijd niet meer in staat tot grootschalig optreden, maar toch zorgen zij in veel gebieden met kleinschalige aanvallen, waarbij regelmatig slachtoffers vallen, voor een zeer onveilige situatie. Het recente einde van de winter markeerde, zoals

steeds in de afgelopen jaren, het begin van een duidelijke toename van dergelijke aanvallen.

Deze toestand kan door de Afghaanse overheid alléén niet ten goede worden gekeerd. De operatie Enduring Freedom is van onverminderd groot belang om ervoor te zorgen dat de Afghaanse overheid ook in het zuiden en zuidoosten van Afghanistan in staat zal zijn haar gezag te vestigen. Op termijn kan de Navo in deze gebieden actief worden om de Afghaanse overheid hierbij te assisteren. Het einddoel van de internationale inspanningen voor Afghanistan is dat de Afghaanse regering in staat zal zijn in het gehele land haar gezag te doen gelden en bedreigingen van de veiligheid en stabiliteit zelfstandig het hoofd te bieden. Wanneer dit bereikt is, zal Afghanistan niet opnieuw een vrijplaats kunnen vormen voor het internationaal terrorisme.

3. Tot hoe lang en onder welke condities vindt de Nederlandse regering dat het Amerikaanse beroep op het recht tot zelfverdediging het rechtvaardigt om militair geweld in te zetten in Afghanistan? Wanneer eindigt volgens de Nederlandse regering dit recht op zelfverdediging op buitenlandse bodem? Welke criteria worden daarvoor gehanteerd?

Of een staat het nodig acht over te gaan tot zelfverdediging is in de eerste plaats ter beoordeling aan die staat zelf. Daarbij dient de staat binnen de kaders van het internationaal recht te blijven. Deze kaders zijn beschreven in de brief van de minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer van 10 maart jl. (Kamerstuk 27 925 nr. 166). Allereerst dient te worden benadrukt, zoals ook in deze brief wordt uiteengezet, dat het niet alleen gaat om een Amerikaans beroep op het recht tot zelfverdediging. Ook de VN-Veiligheidsraad, in resolutie 1368 (12 september 2001), en de Navo, door art. 5 van het Verdrag van Washington van toepassing te verklaren, spraken zich uit over het recht op zelfverdediging. In genoemde brief is gesteld dat het conform artikel 51 van het VN-Handvest ontstane recht op zelfverdediging zal blijven bestaan zolang:

1. er sprake is van een reële dreiging van voortgezette of hernieuwde grensoverschrijdende gewapende aanvallen vanuit bases van Al Qa'ida en de Taliban in Afghanistan;
2. er geen redelijke alternatieve middelen of mogelijkheden bestaan om deze dreiging adequaat weerstand te bieden (vereiste van noodzakelijkheid);
3. er met gerichte en qua aard, omvang en intensiteit gepaste middelen wordt opgetreden (eis van proportionaliteit); en
4. de Veiligheidsraad niet besloten heeft zelf afdoende maatregelen te nemen tot handhaving van de internationale vrede en veiligheid.

4. De voormelde brief zegt dat de operatie Enduring Freedom bovendien *onmisbaar is bij het streven van de internationale gemeenschap om de stabiliteit van Afghanistan te bevorderen*. In hoeverre verhoudt die doelstelling zich met het recht op zelfverdediging, zoals dat door de Amerikaanse regering na 11 september 2001 ingeroepen is?

De uitoefening van het recht op zelfverdediging in het kader van operatie Enduring Freedom is gericht tegen Al Qa'ida en de Taliban. Deze groeperingen vormen een belangrijk obstakel voor stabiliteit in Afghanistan. Op deze wijze draagt de operatie Enduring Freedom bij aan de bevordering van de stabiliteit in Afghanistan, en maakt zij het mogelijk dat op termijn de Navo in het zuiden en zuid-oosten van Afghanistan actief kan worden om de Afghaanse overheid te assisteren bij het vestigen van haar gezag. Op termijn moet de Afghaanse overheid weer zelf het heft in handen kunnen nemen, eventueel met steun, op uitnodiging, van derden.

5. De brief meldt verder dat de stabiliteit in Afghanistan bedreigd wordt door de interne strijd van lokale machthebbers en de criminaliteit, vooral in relatie tot drugshandel. In hoeverre vindt de regering dat de operatie Enduring Freedom militaire strijd van de door Amerika geleide (en straks door Nederland feitelijk ondersteunde) coalitie tegen lokale machthebbers en drugscriminelen toestaat? Verdraagt, zo vragen wij de regering, militaire strijd tegen Afgaanse drugscriminelen van wie op geen enkele wijze aannemelijk te maken lijkt dat zij betrokken waren bij de terroristische aanval op de Verenigde Staten in 2001, zich met het beroep op zelfverdediging in het Handvest van de Verenigde Naties? En vindt de Nederlandse regering het toelaatbaar dat Nederlandse militairen gewapenderhand gaan strijden tegen drugscriminelen in Afghanistan, met een beroep op het recht tot zelfverdediging?

De Afgaanse autoriteiten en de internationale gemeenschap zijn zich er scherp van bewust dat de drugsproductie en handel in het land een ernstige bedreiging vormen voor de wederopbouw en de stabiliteit in het land. Nederlandse militairen die deelnemen aan de operatie Enduring Freedom hebben niet als zodanig tot taak gewapenderhand te strijden tegen drugscriminelen in Afghanistan. Het kan echter voorkomen dat terroristische activiteiten waartegen wordt opgetreden op basis van het recht op zelfverdediging, samenvallen met drugscriminaliteit. Zo speelt smokkel van drugs een aanzienlijke rol bij de financiering van terroristische activiteiten van het Al Qa'ida-netwerk.

6. De regering van de Verenigde Staten blijkt zich in haar militaire optreden in Afghanistan niet altijd te houden aan internationale conventies. Recent beschreef Human Rights Watch het volgende: «*U.S. and coalition forces active in Afghanistan under Operation Enduring Freedom since November 2001, continue to arbitrarily detain civilians, use excessive force during arrests of non-combatants, and mistreat detainees.*» (bron: web site HRW). Eerder deze maand schreef de Washington Post over dood door marteling van Afgaanse gevangenen in een geheime CIA-gevangenis ten noorden van Kaboel. De gevangenhouding van Afgaanse gevangenen in Guantanamo Bay is strijdig met internationale conventies en door minister Bot ook al enkele keren bekritiseerd tijdens gesprekken met de Amerikaanse regering. Hoe legitimeert de regering het dat desondanks nu samengewerkt gaat worden met het Amerikaanse leger in Afghanistan? Indien de Verenigde Staten later veroordeeld zullen worden wegens schending van internationale conventies, in hoeverre kan de Nederlandse regering dan als medeplichtig worden beschouwd? En in hoeverre lopen Nederlandse militairen het gevaar dat zij, door mee te werken in de Amerikaanse militaire operaties in Afghanistan, te eniger tijd daarvoor aangeklaagd worden voor enig gerecht?

Allereerst zij opgemerkt dat de Amerikaanse overheid beschuldigingen over wangedrag serieus onderzoekt. Indien op grond van deze onderzoeken daartoe aanleiding bestaat, worden maatregelen genomen. In algemene zin kan worden gesteld dat de enkele samenwerking tussen een land en een ander land dat veroordeeld zou worden wegens een schending van het internationaal recht niet onrechtmatig is. Onder het internationaal recht is dat slechts het geval als aan een aantal voorwaarden is voldaan. Eén van die voorwaarden is dat steun wordt geboden bij een schending van het internationaal recht met het oogmerk die schending te faciliteren, en de steun die schending ook daadwerkelijk faciliteert. Het moge duidelijk zijn dat de Nederlandse bijdrage aan de operatie Enduring Freedom niet gericht is op het schenden van het internationaal recht. Integendeel, deze is gericht op het bestrijden van terrorisme, dat zelf een schending van het internationaal recht vormt.

Nederlandse militairen zijn niet aansprakelijk voor het handelen van buitenlandse militairen. Bij hun eigen handelen dienen ze het humanitair oorlogsrecht te respecteren.

7. Op welke wijze denkt de regering het parlement te informeren indien Nederlandse militairen in Afghanistan onverhoopt betrokken worden bij activiteiten waarbij Amerikaanse militairen internationale conventies schenden? Zijn daarover afspraken gemaakt met de Amerikaanse regering dat dergelijk optreden tot terugtrekking van de Nederlandse militairen zal (kunnen) leiden?

Nederlandse militairen zullen zich houden aan het humanitair oorlogsrecht. Zoals uiteengezet in de brief van 25 februari jl. over de inzet van de SF-taakgroep, is de regering bereid het parlement hierover vertrouwelijk te informeren. De regering zal er verder bij de VS op blijven aandringen de Geneefse conventies toe te passen.

8. De brief meldt verder dat *de operatie Enduring Freedom in Afghanistan gescheiden is van de NAVO-geleide veiligheidsmacht ISAF waaraan Nederland thans deelneemt*. Hoe verhoudt die bewering zich met de stelling in hiervoor vermeld verslag van de NATO PA missie naar Afghanistan: «*NATO recently decided to merge the two operations in the near future, although no time frame has been set for this merger and many operational details remain unclear.*»? Indien dat het geval is, wanneer is dat besluit dan genomen en waarom wordt het dan niet gemeld in deze brief? En wat vormt de basis voor een dergelijke fusie van twee op zich zo verschillende operaties?

Binnen afzienbare tijd zal het westen van Afghanistan onder verantwoordelijkheid van ISAF komen. Daarmee zal ISAF actief zijn in ongeveer de helft van Afghanistan. Voorzien is dat in de loop van 2006 ook de zuidelijke provincies aan het ISAF-gebied zullen worden toegevoegd. Het blijft daarmee van groot belang de ISAF-operatie en de operatie Enduring Freedom nauw op elkaar af te stemmen. Zoals gemeld in de brief van 26 oktober 2004 (TK 28 676 nr. 15) is tijdens de informele bijeenkomst op 13 en 14 oktober 2004 van de Navo-ministers van Defensie in Roemenië, aan de militaire autoriteiten opgedragen opties uit te werken voor een betere samenhang tussen ISAF en de operatie Enduring Freedom. De besluitvorming over dit onderwerp in de Navo is nog niet voltooid.

9. De fractie van GroenLinks deelt de opvatting van de regering dat bij toepassing van artikel 97, sprake moet zijn van een plotselinge dreiging waarbij een zelfverdedigingsactie nodig is. Kan de regering ons inzicht geven in deze «plotselinge dreiging»? Waaruit bestaat deze? Heeft deze «plotselinge dreiging» betrekking op de Verenigde Staten? Of kunnen we ook spreken van «plotselinge dreiging» op de andere NAVO-landen (inclusief het Koninkrijk der Nederlanden)? Is deze «plotselinge dreiging» mede ontleend aan informatie van de inlichtingendiensten?

Tijdens het plenaire debat van 8 maart jl. is door de regering letterlijk gesteld dat «art. 97 Gw. een heel belangrijk artikel is, namelijk in geval van een plotselinge dreiging waarbij een zelfverdedigingsactie nodig is, wanneer er geen tijd is om de Kamer te informeren.» Vervolgens werd gesproken over andere gevallen waarbij art. 97 van de Grondwet van toepassing is, waaronder het geval van de onderhavige operatie. Het predikaat «plotselinge dreiging» is dus volgens de regering juist niet van toepassing op de onderhavige operatie.

10. Kan de regering ons uitleggen waarom de wettig gekozen regering van Afghanistan, de NAVO niet heeft uitgenodigd, om bijstand te verlenen

bij het tegen gaan van terroristische dreiging? Is de regering bereid gevolg te geven aan een eventueel verzoek van de Afghaanse regering «enduring freedom» te beëindigen?

De taak van ISAF, zoals geformuleerd in Veiligheidsraadresoluties 1386 (20 december 2001) en 1510 (13 oktober 2003), is het assisteren van de Afghaanse autoriteiten bij het handhaven van de veiligheid. Het handhaven van de veiligheid omvat mede het tegengaan van de terroristische dreiging. ISAF heeft daarmee in de loop der tijd belangrijke successen geboekt. Zowel de ISAF-operatie als de operatie Enduring Freedom vinden plaats op uitdrukkelijk verzoek van en met instemming van de Afghaanse autoriteiten. Indien de democratisch gekozen Afghaanse regering geen prijs meer zou stellen op de aanwezigheid van Nederlandse troepen, zou dit uiteraard aanleiding zijn deze troepen terug te trekken.

11. Kan de regering ons uitleggen waarom bij het onderzoek naar de dood van de Indonesische mensenrechtenactivist Munir, de regering van oordeel is geen medewerking te willen verlenen aan het onderzoek van de Indonesische autoriteiten, gelet op de mogelijkheid van het opleggen en uitvoeren van de doodstraf in Indonesië voor delicten als de onderhavige? En wel bereid verdachten aan te houden in Afghanistan en die over te dragen aan de VS? Is de regering voornemens, mocht deze situatie zich voordoen, de VS garanties vragen, in voorkomende gevallen de doodstraf niet tot uitvoering te brengen?

Voor zover de vraag enige parallel veronderstelt tussen de beide aan de orde gestelde kwesties, spreekt de regering deze veronderstelling met klem tegen. In de zaak-Munir betrof het een verzoek om rechtshulp. Van een dergelijk verzoek is geen sprake bij de inzet van de SF-taakgroep in Afghanistan.

12. Op welke wijze zal uitvoering worden gegeven aan artikel 3 van het EVRM, bij de uitzending van troepen naar Afghanistan?

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) legt uitsluitend verplichtingen op aan Nederland ten aanzien van personen die zich binnen de rechtsmacht van Nederland bevinden. Deze rechtsmacht is primair territoriaal bedoeld, dat wil zeggen in beginsel niet voor optreden buiten Nederland zelf. Het EVRM zou alléén verplichtingen opleggen voor wat betreft optreden in Afghanistan indien Nederland in Afghanistan «effectieve controle» uitoefende. Dit is niet het geval. Dat neemt niet weg dat het humanitair oorlogsrecht van toepassing is op de Nederlandse militairen die deelnemen aan operatie Enduring Freedom. Het humanitair oorlogsrecht bevat een gelijksoortig verbod als artikel 3 van het EVRM, op grond waarvan wrede behandeling en marteling door Nederlandse militairen verboden is.

13. De leden van de fractie van GroenLinks kunnen zich volledig vinden in de visie van de regering dat er voor haar besluit een zo groot mogelijke meerderheid in de Kamer kan worden gevonden. Hoe oordeelt de regering de ontstane stemverhouding in de Tweede Kamer? Is de regering van oordeel dat er sprake is van een zo groot mogelijke meerderheid? Welke meerderheid beantwoordt aan de wens van de regering te streven naar een zo groot mogelijke meerderheid?

14. Is de regering met de leden van de fractie van GroenLinks van mening dat bij deelname aan oorlogshandelingen van Nederlandse troepen, ook sprake moet zijn van een brede maatschappelijke draagvlak. Welke

opvattingen bestaan bij de regering om het maatschappelijk draagvlak te toetsen? Is de regering bereid hier nader onderzoek naar te doen?

De regering hecht bij alle besluiten tot inzet van de krijgsmacht aan een breed, zo groot mogelijk draagvlak. Dit brede draagvlak was in de Tweede Kamer duidelijk aanwezig bij het besluit een «Special Forces»-taakgroep ter beschikking te stellen aan de operatie Enduring Freedom in Afghanistan. De motie-Karimi (TK 27 925 nr. 164), die zich uitsprak tegen de Nederlandse deelname aan deze operatie, werd immers met een ruime meerderheid verworpen. Hoe groot de meerderheid is voor steun aan een regeringsbesluit is uiteraard afhankelijk van de afweging die de verschillende fracties maken. Een zo groot mogelijke meerderheid kan uiteenlopen van de helft plus één tot volledige unanimititeit.

Het ministerie van Defensie doet regelmatig onderzoek naar de maatschappelijke betrokkenheid bij de krijgsmacht om daarmee de ontwikkeling van de publieke steun voor de organisatie en de activiteiten van Defensie te kunnen volgen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de Belevingsmonitor van de overheid, berichten in de media en ingezonden brieven. Met regelmaat wordt over de waargenomen trends aan de bewindslieden van Defensie gerapporteerd. De beeldvorming bij het publiek wordt zodoende nadrukkelijk betrokken bij de besluitvorming.

Vragen met betrekking tot TK 27 925 nr. 160

15. De Nederlandse regering heeft besloten F 16-gevechtsvliegtuigen ter beschikking van ISAF te stellen. Volgens de brief hierover, is het niet de bedoeling dat deze gevechtsvliegtuigen rechtstreeks in actie komen tegen de massale drugscriminaliteit (waarmee meer dan de helft van het bruto binnenlands product van Afghanistan gerelateerd is), de voornaamste destabiliseringsfactor in Afghanistan. Wel mogen de gevechtsvliegtuigen in actie komen als hun ondersteuning wordt gevraagd door ISAF-troepen of het Afghaanse leger. De brief meldt dat een van de voornaamste doelstellingen van de huidige Afghaanse regering het terugbrengen van de drugsproductie is. Betekent dit dat de kans bestaat dat Nederlandse militairen op deze wijze toch in de Afghaanse «war on drugs» betrokken zouden kunnen raken? En in hoeverre laat het mandaat van ISAF zulk optreden toe?

ISAF heeft geen mandaat om zelfstandig anti-drugsoperaties uit te voeren. ISAF kan wel steun geven aan door de Afghaanse regering geleide anti-drugsoperaties op de gebieden van logistiek, inlichtingenvergaring en veiligheidsassistentie. De bijdrage van ISAF op dit terrein wordt vastgesteld op verzoek van en in nauwe samenwerking met de Afghaanse autoriteiten, UNAMA en de «lead nation» op dit gebied, het Verenigd Koninkrijk.

16. Volgens rapporten van de NATO PA bestaat de kans dat de komende parlementsverkiezingen leiden tot de eerste democratisch gelegitimeerde narco-staat ter wereld, doordat drugscriminelen erin slagen de door hen tewerkgestelde of gepreste bevolking op hun kandidaten te doen stemmen. Hoe groot acht de Nederlandse regering die kans? En indien dat onverhoopt het geval zal zijn, zal de Nederlandse regering dan de F-16-gevechtsvliegtuigen terugtrekken?

De regering van president Karzai beschouwt de strijd tegen drugs als een van haar prioriteiten. Zij voert een anti-drugscampagne waarbij onder meer wordt getracht de bevolking ervan te overtuigen dat de betrokkenheid bij drugs strijdig is met traditionele en religieuze waarden. Gezien de korte tijd dat deze campagne loopt is het nog te vroeg om hierover

stellige uitspraken te doen, maar het op 24 maart jl. gepubliceerde rapport van de Parlementaire Assemblee van de Navo waarnaar door de vragenstellers wordt verwezen, maakt melding van aanwijzingen dat deze campagne aanslaat bij tribale en religieuze leiders die in Afghanistan gewoonlijk veel invloed hebben. Indien de campagne succes heeft, zal het het voor lokale en regionale leiders moeilijker worden zich een plaats te verwerven in het politieke systeem als zij zich met drugs inlaten.

De parlementsverkiezingen zijn voor de lokale en regionale leiders van groot belang omdat zij een mogelijkheid zien langs deze weg hun machtspositie te bestendigen. Het valt niet uit te sluiten dat getracht zal worden kiezers of kandidaten te intimideren. Een goede beveiliging van de verkiezingen is dan ook van belang. De beveiliging van de Afghaanse parlementsverkiezingen is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de Afghaanse overheid, die daarbij net als bij de presidentsverkiezingen van 9 oktober 2004 in de respectieve verantwoordelijkheidsgebieden zal worden ondersteund door ISAF en de operatie Enduring Freedom. De beveiliging van de presidentsverkiezingen is zeer succesvol geweest en incidenten hebben zich daarbij slechts sporadisch voorgedaan.

De Minister van Defensie,
H. G. J. Kamp